

Závěrečná zpráva k projektu

Údržba sadu pod Jiráskovou čtvrtí pomocí pastvy ovcí v roce 2017

DOT/54/12/012050/2017

realizovanému:

Ekocentrem Podhoubí a Ekoškolkou Rozárkou, mateřskou školou, z. ú.

Mgr. Jan Čech, koordinátor projektu

V Praze, 30. 7. 2018

Stručný popis řešení projektu

Cílem projektu *Údržba sadu pod Jiráskovou čtvrtí pomocí pastvy ovcí v roce 2017* bylo účelně a srozumitelně udržovat obnovený třešňový sad na parcelách č. 2373/1 a 2373/3 v katastrálním území Praha 4 – Braník. Klíčové bylo zejména nahradit dosavadní systém údržbových brigád řízenou pastvou, přičemž důležitým bodem bylo rovněž vysvětlení výhod a principů pastvy veřejnosti. Udržovaný sad s pasoucími se ovcemi jsme chtěli zprostředkovat veřejnosti, a to včetně sklizených třešní na přelomu jara a léta.

Některé aktivity jsme již měli vyzkoušené z předchozích let – Třežně, Třešňobraní i jedna zkušební pastva ovcí proběhly v roce 2016 za velké účasti veřejnosti, a tak bylo možné očekávat podobný zájem i v roce 2017.

V první fázi (jaro 2017) byla zahájena rychlá informační kampaň, v jejímž rámci bylo obyvatelstvu Prahy 4 (a přednostně lidem z okolí třešňovky) oznámeno, že se chystá pastva ovcí. Veřejnost byla současně pozvána na otevřené setkání s koordinátorem projektu a majitelem stáda – v rámci této akce bylo připraveno několik aktivit seznamující s výhodami pasení a rovněž s dosavadním průběhem obnovy třešňového sadu. Pasterec zájemcům vysvětlil základní principy práce s ovčím stádem a děti si mohly rovněž vyzkoušet zahánění oveček samy. O akci byli lidé informováni v rámci Tučňáku (měsíčníku rozesílaného MČ Praha 4), na webových stránkách a facebooku Ekocentra Podhoubí a také na letácích expedovaných v Jiráskově čtvrti, Braníku a na Novodvorské. Větší zájem jednoznačně vzbudila ta část akce, kde pasterec předváděl způsob pastvy (za pomoci psa) – zde se sešlo okolo 50 příchozích a akce přilákala rovněž štáb ČT (výstup zde: <https://www.facebook.com/CT24.cz/videos/10155575679069009/>). Na následné informační schůzce, kde se mohli lidé zeptat na praktické dotazy k průběhu pastvy (např. na to, jak dlouho bude stádo v sadu pobývat, jak se chovat v přítomnosti ovcí, jestli je pastva nějak omezi atd.) bylo již jen několik jednotlivců. Lidé z okolí sadu pravděpodobně nepotřebovali zjistit k pastvě žádné další informace.

Samotná pastva následně probíhala pouze 11 dní, ukázalo se, že počet 44 ovcí je na danou lokalitu příliš vysoký – s ohledem na velikost mobilních ohradníků a na přítomnost mladých stromků, které měly ovce sklony okusovat. Mladé třešně sice byly před zahájením pastvy opatřeny ochranným pletivem, nicméně následná praxe ukázala, že zejména dosavadní systém kúlování (na 2 kúly) není pro pastvu zcela vhodný. Ovce měly sklony se o stromky opírat a ohýbat je, k čemuž jim pletivo spíše pomáhalo, než že by je od přístupu odrazovalo. Naštěstí nebyl žádný ze stromků poškozen fatálně.

I z toho důvodu bylo proto rozhodnuto o částečném přesunu peněz z grantu na pořízení nových kúlů, které byly instalovány ke stromkům v rámci brigády po skončení červnové pastvy. Brigády se zúčastnilo spolu s koordinátorem 7 osob a kromě nových kúlů (instalace na tři kúly s příčnými břevny nahoře a uprostřed za současného zachování ochranného pletiva) byly provedeny i další nutné údržbové práce.

Na konci června 2017 proběhly rovněž dvě akce související se sklizní třešní a další propagací sadu. Během šestidenních Třežní si mohli přijít lidé do sadu volně natrhat třešně, k čemuž jim v odpoledních hodinách asistovali brigádníci Ekocentra Podhoubí. Zájemcům zapůjčili žebříky či česáčky, případně pomohli starším lidem s česáním. Rovněž měli za úkol kontrolovat, že sběr ovoce probíhá bez ničení stromů. Třežní se zúčastnilo značné množství lidí – přibližně 100. Naproti tomu na závěrečné Třešňobraní – sousedskou slavnost s připravenými aktivitami včetně moštování třešní – dorazilo lidí jen minimum – přibližně 10. A to i přes předchozí propagaci (stejnými způsoby jako výše). Bylo to zřejmě ovlivněno tím, že naprostá většina třešní již byla sklizena během předchozích dnů a lidé necítili potřebu do sadu přijít znovu.

V druhé fázi (podzim 2017) následovala další pastva. Po poměrně pozdní pastvě v červnu byl zvolen termín ve druhé polovině října. Dovozeno bylo rovněž méně ovcí, aby mohla být tráva vypásána více důsledně, bez rizika okusu stromků. Pastva trvala 15 dní.

Na konci října potom proběhla velká údržbová brigáda – oproti původnímu plánu pouze jednodenní. Zúčastnilo se jí 9 dobrovolníků, kteří vyčistili sad od odpadků (přibližně dva plné pytle na stavební odpad), posekali zmlazující dřeviny (které ovce nespásají), byl proveden údržbový řez u starších stromů, kontrola a oprava kůlování stromků, spálena část suchých větví a vykáceno několik stromů, u nichž bylo zhodnoceno, že stíny vysazeným třešním a v minulých letech byly v sadu prozatímně ponechány.

Ve třetí fázi (jaro 2018) proběhla další pastva, před níž byla na další brigádě ještě opětovně provedena kontrola kůlů, byl proveden výchovný řez mladých třešní a bylo aplikováno výraznější zalití třešní. V tomto směru se navíc nabídla jedna z pražských školek, která přijela v dalším jarním termínu zalévat stromky – byť šlo o akci více méně symbolickou, považujeme to za důležitou součást vzdělávání dětí ke spoluzodpovědnosti za své životní prostředí.

Jarní pastva proběhla v počtu 20 kusů ovcí, díky tomu, že ale i přes poměrně malé množství srážek vyrostlo v sadu značné množství biomasy (mohlo to být dáno i opakovaným sečením a pasením v předchozích letech), strávily ovce v sadu téměř celý měsíc a dopásalo se opět téměř na konci června.

I z toho důvodu proběhly dokončovací práce po pastvě až v průběhu července.

Protože byl konec projektu oproti původnímu záměru posunut až do letních měsíců, rozhodli jsme se uspořádat ještě jedno červnové Třešňobraní – tentokrát již bez předchozích Třežní. Nepovažovali jsme již za nutné takto masově propagovat obnovenou třešňovku a raději jsme chtěli akcentovat samotné setkání – v jehož rámci měli ovšem lidé možnost si natrhat třešně rovněž. Tentokrát přišlo lidí více, bohužel však díky enormně teplému jaru nebyl odhadnut termín zrání třešní – ten v roce 2018 nastal zhruba o 14 dní dříve, než v předchozích letech a v době Třešňobraní na konci června již nebylo co česat. Akce proto proběhla opravdu jen jako setkání a valná část příchozích se příliš dlouho nezdržela.

Dosažené výsledky

Dokončený projekt lze hodnotit celkově jako úspěšný, je třeba hodnocení rozdělit podle dílčích cílů na tři části.

- 1) Údržba sadu pomocí pastvy ovcí se osvědčila, bylo ale třeba poněkud upravit původně uvažovaný počet kusů ovcí. Pro dané území se jeví jako ideální počet 20 – 25 kusů ovcí pasených v menších mobilních ohradnicích přesouvaných po několika dnech na další stanoviště. Ideální pro jarní pastvu je nejpozději květnový termín, dokud je tráva čerstvější a méně vzrostlá. Při takovémto režimu ovce spásají území dosti rovnoměrně, aniž by měly sklony hledat jiný zdroj potravy (v podobě listů mladých stromků). U podzimního termínu se zdá, že není velký rozdíl mezi pasením v září či v říjnu, protože podzimní tráva již tolik nepřibývá. Součástí této závěrečné zprávy je i statistická tabulka shrnující parametry dosud proběhlého pasení.

Úspěchem je i skutečnost, že během tří termínů pastvy nedošlo k žádnému výraznějšímu konfliktu nebo stížnostem z řad veřejnosti. Každá pastva byla předem prezentována jak v Tučňáku, tak na tabuli přímo v sadu. O pastvě byla vždy informována rovněž městská policie. Během pastvy byly na všech přístupových cestách instalovány varovné cedule upozorňující na elektrické ohradníky. Ohradníky byly navíc natolik malé, že stále naprostá většina sadu byla volně dostupná a vždy zcela průchozí.

Systém se dvěma termíny pastvy a jednou větší dobrovolnickou brigádou na podzim se ukázal jako vhodně nastavený a rádi bychom jej zachovali i do budoucna.

- 2) Cíl seznámit s výhodami a principy pastvy veřejnost se splnit zřejmě podařilo, byť k tomu lidé nevyužili přichystanou informativní schůzku. Během osvětové akce s majitelem stáda, během rozhovorů s hlídajícími pasáčky a také ze zveřejněných informativních textů se ale všem i tak dostalo dostatečného vysvětlení.

Jedinými dvěma nesouhlasnými reakcemi byl protest paní při první fázi projektu – proti tomu, že ovce zabírají plochu, která „odjakživa patřila psům“ a že musí svého psa vázat na vodítko; v druhém případě pak byla vznesena žádost o to, aby ovce v noci nerušily spánek lidí v okolních domech cinkáním svými zvonečky. Tomuto požadavku se do budoucna pokusíme vyjít částečně vstříc, nicméně cinkání má ochranný účel proti případné krádeži a nelze tedy ovčím zvonečky zcela odejmout.

Kromě toho jsme ovšem rovněž zaznamenali i větší množství reakcí pozitivních, přičemž i valná část pejskařů, kteří jsou zvyklí do sadu chodit na vycházky, přítomnost ovcí spíše vítá jako zpestření a s poutáním psů na vodítko nemá problém.

- 3) Díky pravidelným pastvám se mimo jiné i zvýšil zájem o třešňovku a v době přítomnosti ovcí sem chodí na procházku lidé i ze vzdálenějšího okolí.

Akce typu Třešňobraní nenaplnila v rámci uplynulého období naše očekávání, nicméně vyhodnotili jsme situaci tak, že má cenu tuto akci příště zopakovat – ale již jen jako jednodenní, bez předchozí sklizně a také s pružným termínem konání podle stavu dozrávání ovoce. Potenciál pro takovýto způsob příjemného zakončení celoročního dění v sadu zde je a považujeme jej za důležitou součást každoročního cyklu.

Nepodařilo se nakonec vyplnit relevantní množství dotazníků zjišťující význam údržby sadu pro veřejnost. Během Třežní (sklizené ovoce) na vyplňování formuláře nebyl čas, v rámci Třešňobraní se pak bohužel nesešlo mnoho lidí. V rámci pokračování projektu se ale počítá s komunitním plánováním dalšího dění v třešňovce, což by každopádně mělo přinést dostatečnou zpětnou vazbu směrem ke koordinátorovi a jím plánované činnosti.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Záznam informací o dění v sadu na webových stránkách Ekocentra Podhoubí

Příloha č. 2: Ukázka informačních letáků

Příloha č. 3: Varovné cedule použité při pastvě

Příloha č. 4: Statistika úspěšnosti pastvy

Příloha č. 5: Fotografie z průběhu dílčích projektových aktivit

Závěrečné finanční vyúčtování bylo předáno OCP MHMP samostatně a není přílohou této zprávy.